

4/2021

Μάρτιος 2021
2^η Έκδοση

Καθηγητής Ανδρέας Θεοφάνους

ΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΚΑΤΑΘΕΣΟΥΜΕ ΣΤΗΝ ΠΕΝΤΑΜΕΡΗ

Τα ιστορικά γεγονότα και η ανάγκη για αφήγημα

**ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΙ
ΔΙΕΘΝΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ**

UNIVERSITY *of* NICOSIA

1993-2021 ΕΙΚΟΣΙΟΚΤΩ ΧΡΟΝΙΑ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

4/2021
Μάρτιος 2021
2^η Έκδοση

Καθηγητής Ανδρέας Θεοφάνους

ΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΚΑΤΑΘΕΣΟΥΜΕ ΣΤΗΝ ΠΕΝΤΑΜΕΡΗ

Τα ιστορικά γεγονότα και η ανάγκη για αφήγημα

ΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΚΑΤΑΘΕΣΟΥΜΕ ΣΤΗΝ ΠΕΝΤΑΜΕΡΗ
Τα ιστορικά γεγονότα και η ανάγκη για αφήγημα

4/2021

Λευκωσία, Μάρτιος 2021 (2^η Έκδοση)

Copyright © Ανδρέας Θεοφάνους, Κυπριακό Κέντρο Ευρωπαϊκών και
Διεθνών Υποθέσεων, Πανεπιστήμιο Λευκωσίας

Εκδόσεις: Κυπριακό Κέντρο Ευρωπαϊκών και Διεθνών Υποθέσεων,
Πανεπιστήμιο Λευκωσίας

Ανδρέας Θεοφάνους

Ο Ανδρέας Θεοφάνους είναι Καθηγητής Οικονομικών και Δημόσιας Πολιτικής και Πρόεδρος του Τμήματος Πολιτικών Επιστημών και Διακυβέρνησης καθώς και του Κυπριακού Κέντρου Ευρωπαϊκών και Διεθνών Υποθέσεων του Πανεπιστημίου Λευκωσίας. Έχει επισκεφθεί αριθμό πανεπιστημίων και δεξαμενών σκέψης ως επισκέπτης καθηγητής, ανώτερος επιστημονικός συνεργάτης ή/και προσκεκλημένος ομιλητής στην Ευρώπη, τις ΗΠΑ, τον Καναδά, τη Μέση Ανατολή, την Ιαπωνία και την Αυστραλία. Αυτά περιλαμβάνουν τα ακόλουθα ιδρύματα: *London School of Economics and Political Science, Brookings Institution, Woodrow Wilson International Center of Scholars, Center for European Integration Studies – University of Bonn, Hebrew University of Jerusalem, Australian Institute of International Affairs* και *University of Tokyo*. Είναι συγγραφέας και συν-επιμελητής διαφόρων βιβλίων και κειμένων πολιτικής για πολιτικά και οικονομικά θέματα καθώς και για θέματα που σχετίζονται με την Κύπρο, την ΕΕ και την ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Μεταξύ άλλων, σημειώνονται τα βιβλία του «Η Πολιτική Οικονομία της Λύσης του Κυπριακού Προβλήματος: Η Εξέταση Τεσσάρων Σεναρίων» (2009), «Η Κύπρος Ενώπιον Διλημάτων - Σκέψεις και Προβληματισμοί» (2011) και «Η Διακυβέρνηση και η Πολιτική Οικονομία μιας Ομοσπονδιακής Κύπρου» (2016). Υπογραμμίζονται συναφώς τα Κείμενα Πολιτικής (με τη συμβολή ομάδας εργασίας) *Η Κυπριακή Οικονομία σε Σταυροδρόμι - Πώς θα εξέλθουμε από την κρίση* (δημοσιεύθηκε από το Κυπριακό Κέντρο Ευρωπαϊκών και Διεθνών Υποθέσεων του Πανεπιστημίου Λευκωσίας τον Μάιο 2013) και *The Way Out of the Cyprus Economic Crisis* (δημοσιεύθηκε από τη *Notre Europe* τον Σεπτέμβριο του 2013). Έχει δημοσιεύσει αριθμό συγγραμμάτων, οργάνωσε πολυάριθμα διεθνή συμπόσια και συνέδρια και ήταν/είναι επιστημονικός συντονιστής σε μεγάλο αριθμό ερευνητικών προγραμμάτων. Το 2004 εισήγαγε τη διμηνιαία ηλεκτρονική έκδοση *In Depth* και στις αρχές του 2010 τη νέα σειρά *Κειμένων Πολιτικής* του Κυπριακού Κέντρου Ευρωπαϊκών και Διεθνών Υποθέσεων. Από το Φθινόπωρο του 2017 είναι επίσης επιμελητής του μηνιαίου ηλεκτρονικού εντύπου *Eastern Mediterranean Policy Note*.

ΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΚΑΤΑΘΕΣΟΥΜΕ ΣΤΗΝ ΠΕΝΤΑΜΕΡΗ
Τα ιστορικά γεγονότα και η ανάγκη για αφήγημα

Εισαγωγή.....	6
Ο ρόλος του ΟΗΕ.....	6
Η ΕΕ.....	7
Ο ελληνοτουρκικός διάλογος και το Κυπριακό.....	8
Τα αποτελέσματα των διακοινοτικών συνομιλιών.....	10
Τα δεδομένα ενόψει της Πενταμερούς.....	11
Η ανάγκη για αφήγημα.....	13
Η πρόταση επί της ουσίας του Κυπριακού.....	14
Η εξελικτική προσέγγιση και τα ΜΟΕ.....	15
Επίλογος.....	17

Εισαγωγή

Παρά το γεγονός ότι η τουρκοκυπριακή πλευρά επιχειρεί ακόμα μια φορά να διαφοροποιήσει τη βάση των συνομιλιών και προβαίνει σε κινήσεις που παραβιάζουν το status quo, η ελληνοκυπριακή πλευρά σωστά αποφάσισε να ανταποκριθεί θετικά σε πρόσκληση του ΓΓ του ΟΗΕ για συμμετοχή σε πενταμερή διάσκεψη για το Κυπριακό. Όμως, θα είναι σφάλμα να αρκεσθεί στην προάσπιση του διαπραγματευτικού κεκτημένου ως είχε πριν την κατάρρευση των συνομιλιών στο Κρανς Μοντάνα αρχές Ιουλίου του 2017. Η τουρκική πλευρά διαχρονικά θέτει νέα δεδομένα στο τραπέζι των διακοινοτικών συνομιλιών και κρίνοντας από τα αποτελέσματα έχει πετύχει αρκετά. Δυστυχώς η βάση των συνομιλιών έχει μετακινηθεί επικίνδυνα προς τις τουρκικές θέσεις. Για χρόνια τώρα η ελληνική πλευρά διστάζει να καταθέσει νέες προσεγγίσεις φοβούμενη μην τυχόν και της επιρριφθούν ευθύνες μιας πιθανής αποτυχίας των συνομιλιών. Η δυστοκία όμως είναι και αποτέλεσμα σύγχυσης για τα τεκταινόμενα.

Μέρος των πολιτικών δυνάμεων και της κοινωνίας εκφράζει επιφυλάξεις ή ακόμα και αρνητική διάθεση για συμμετοχή σε πενταμερή διάσκεψη εφ' όσον θα απουσιάζει η Κυπριακή Δημοκρατία. Η θέση αυτή είναι κατανοητή αλλά λαμβάνοντας υπ' όψιν όλα τα δεδομένα με τη μη συμμετοχή ελλοχεύει ο κίνδυνος επίρριψης ευθυνών στη δική μας πλευρά και δραστηκής διαφοροποίησης του status της ΟΥΝΦΙΚΥΠ. Ούτε όμως η συμμετοχή χωρίς την προσθήκη νέων προσεγγίσεων προκρίνεται καθώς αναπόφευκτα θα βρεθούμε σ' ένα ασφυκτικό κλοιό για μια λύση συνομοσπονδίας.

Ο ρόλος του ΟΗΕ

Διαχρονικά η Κύπρος είχε υψηλές προσδοκίες από τον ΟΗΕ. Και ενώ πριν από το 1974 η στάση του ΟΗΕ ήταν θετική για την Κυπριακή Δημοκρατία, μετά την εισβολή και τα νέα δεδομένα που είχαν δημιουργηθεί υπήρξαν σοβαρές διαφοροποιήσεις. Παρά την κατ' εξοχήν κατοχική διάσταση του Κυπριακού, το Συμβούλιο Ασφαλείας προέκρινε τις διακοινοτικές συνομιλίες

για την εξεύρεση λύσης. Η διαδικασία αυτή έχει διαιωνισθεί ανεξάρτητα από το γεγονός ότι η τουρκοκυπριακή ηγεσία δεν είναι εις θέση να πάρει καμία ουσιαστική απόφαση χωρίς την έγκριση της Άγκυρας.

Ενώ υπάρχουν δικαιολογημένες απογοητεύσεις από τη στάση του ΟΗΕ μετά το 1974, είναι σημαντικό να κατανοηθεί ότι ο Οργανισμός λειτουργεί λαμβάνοντας υπ' όψιν τις πολιτικές πραγματικότητες και το ισοζύγιο δυνάμεων. Επιπρόσθετα, στις διάφορες συγκρούσεις όπου ενεργεί ως διαμεσολαβητής, συνήθως δεν παίρνει θέση επί της ουσίας της διαμάχης. Ως εκ τούτου οι οποιοσδήποτε ψευδαισθήσεις για τον ρόλο του ΟΗΕ θα πρέπει να παραμερισθούν. Υπογραμμίζεται ότι ο πρώην Γενικός Διευθυντής του Υπουργείου Εξωτερικών του Ισραήλ και Επίτιμος Καθηγητής του Εβραϊκού Πανεπιστημίου της Ιερουσαλήμ Σλόμο Αβινέρι είχε αναφέρει το 2004 για το Σχέδιο Ανάν ότι αντικατοπτρίζει μια στάση που ισοδυναμεί ως "the UN's and the EU's favourite occupation" (δηλαδή) «την προτιμητέα/αγαπημένη κατοχή του ΟΗΕ και της ΕΕ».

Η ΕΕ

Όταν η Κυπριακή Δημοκρατία υπέβαλε αίτηση για ένταξη στην ΕΕ το 1990 υπήρχαν υψηλές προσδοκίες. Μεταξύ άλλων, ήταν διάχυτη η πεποίθηση ότι το αξιακό σύστημα της Ένωσης καθώς και το ευρύτερο θεσμικό της πλαίσιο σε συνδυασμό με άλλα δεδομένα όπως οι ευρωπαϊκές φιλοδοξίες της Τουρκίας θα συνέβαλαν σε μια δίκαιη διευθέτηση του Κυπριακού. Όλα αυτά δεν επαληθεύθηκαν.

Επιπρόσθετα, μετά την απόρριψη του Σχεδίου Ανάν η ηθική υπεροχή της Κυπριακής Δημοκρατίας διαβρώθηκε ενώ η κατοχική Τουρκία προέβαλε τον ισχυρισμό ότι η ίδια είχε πράξει αυτό που της αναλογούσε για την επίλυση του προβλήματος. Η πραγματικότητα όμως ήταν διαφορετική. Επιπρόσθετα, η ΕΕ δεν επέδειξε την οφειλόμενη αλληλεγγύη έναντι της Κυπριακής Δημοκρατίας ενώ ταυτόχρονα η ανοχή της έναντι της Τουρκίας εξακολουθεί

να παραμένει άνευ ορίων. Και τούτο ως αποτέλεσμα του γεγονότος ότι στη ζυγαριά οι διάφορες διαστάσεις των Ευρωτουρκικών σχέσεων και τα εμπλεκόμενα συμφέροντα βαραίνουν πολύ περισσότερο από την αρχή της αλληλεγγύης και άλλων αξιών της ΕΕ.

Η αντίδραση της ΕΕ στις συστηματικά έκνομες ενέργειες της Τουρκίας στην Κυπριακή ΑΟΖ, στον συνεχιζόμενο εποίκισμό και υβριδικό πόλεμο εις βάρος της Κυπριακής Δημοκρατίας, στα τεκταινόμενα στην περικόλειστη πόλη των Βαρωσίων και την εμπλοκή του Ερντογάν στις πρόσφατες εκλογές για ανάδειξη του ηγέτη του κατοχικού καθεστώτος ήταν υποτονική. Δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι οι προσπάθειες της κυπριακής κυβέρνησης για την επιβολή κυρώσεων εις βάρος της Τουρκίας δεν είχαν αντίκρισμα τουλάχιστον μέχρι σήμερα. Όμως η πρόσφατη Έκθεση του Υπατου Εκπροσώπου της ΕΕ Ζοζέπ Μπορέλ για την Τουρκία εμπεριέχει στοιχεία τα οποία μπορούν να αξιοποιηθούν.

Ο ελληνοτουρκικός διάλογος και το Κυπριακό

Η επανέναρξη των διερευνητικών επαφών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας στις 25 Ιανουαρίου 2021 είναι μια σημαντική εξέλιξη στις σχέσεις των δύο χωρών, η οποία επηρεάζει ή θα έπρεπε να επηρεάζει και την Κύπρο. Πέντε χρόνια μετά τη διακοπή του διαλόγου εξ αιτίας της αποχώρησης της τουρκικής πλευράς, τα δεδομένα δεν αφήνουν πολλά περιθώρια αισιοδοξίας. Μέσα σε αυτό το χρονικό διάστημα των πέντε ετών οι σχέσεις των δύο χωρών έχουν επιδεινωθεί ως αποτέλεσμα της συγκρουσιακής πολιτικής της Άγκυρας.

Σε ό,τι αφορά τον διάλογο των δύο χωρών, η Ελλάδα τονίζει ότι μόνο θέματα οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας και της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ) είναι προς διαπραγμάτευση. Αντίθετα, η Τουρκία θέτει θέματα οριοθέτησης του εναέριου χώρου, αποστρατικοποίησης κάποιων νησιών και αμφισβητεί την κυριαρχία κάποιων άλλων ελληνικών νησιών ή

συμπλεγμάτων βραχονησίδων. Επιπρόσθετα, θέτει θέμα επήρειας των ελληνικών νησιών σε σχέση με τον καθορισμό των θαλάσσιων ζωνών.

Η Τουρκία δεν κρύβει τις επεκτατικές της προσεγγίσεις. Από την πλευρά της σωστά η Αθήνα προσπαθεί στο νομικό πεδίο να αποκρούσει τις αναθεωρητικές θέσεις της Άγκυρας υπερασπίζοντας τη Συνθήκη της Λωζάνης. Όμως η θέση αυτή καθώς και ότι στον ελληνοτουρκικό διάλογο μόνο τα θέματα της οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας των νησιών και της ΑΟΖ είναι προς συζήτηση, δεν αρκούν.

Πέραν των συνεχών και διαχρονικών παραβιάσεων των δικαιωμάτων Τούρκων πολιτών ελληνικής καταγωγής, η Αθήνα θα έπρεπε συστηματικά να θέτει και το θέμα της κατοχής του βόρειου τμήματος της Κύπρου, του εποίκισμού και του υβριδικού πολέμου εις βάρος της Κυπριακής Δημοκρατίας. Επιπρόσθετα, εκτός από τους εθνικούς δεσμούς, η Ελλάδα ως εγγυήτρια δύναμη έχει συμβατικές υποχρεώσεις έναντι της Κυπριακής Δημοκρατίας. Η Ελλάδα όχι μόνο νομιμοποιείται αλλά έχει και την υποχρέωση να θέτει τα ζητήματα αυτά και με κάθε ευκαιρία θα πρέπει να υπενθυμίζει στην Άγκυρα ότι η Κύπρος αναπόφευκτα επηρεάζει τις ελληνοτουρκικές σχέσεις.

Μετά το 1974, ενώ η Αθήνα διακήρυττε ότι το Κυπριακό είναι το ύψιστο εθνικό ζήτημα, στην πραγματικότητα σταδιακά το αποσύνδεσε από τις ελληνοτουρκικές σχέσεις. Μπορεί το Κυπριακό να είναι ένα ξεχωριστό και ιδιαίτερο ευρωπαϊκό και διεθνές ζήτημα αλλά ταυτόχρονα δεν παύει να αποτελεί μια σημαντική διάσταση των ελληνοτουρκικών σχέσεων. Και είναι κατάντημα που σήμερα το Κυπριακό αντικρίζεται από τον ΟΗΕ κυρίως ως διακοινοτικό πρόβλημα.

Για την κατάσταση αυτή υπάρχουν ιστορικοί λόγοι αλλά και ευθύνες. Η Κυπριακή Δημοκρατία σωστά επεδίωξε τη διεθνοποίηση του προβλήματος μετά την εισβολή. Υπήρχε ο φόβος δημιουργίας αρνητικών παρενεργειών

εάν συζητείτο κυρίως στα πλαίσια ενός ελληνοτουρκικού διάλογου. Υπήρχε επίσης και η πικρία από τα γεγονότα του 1974: όχι μόνο η Τουρκία εισέβαλε στην Κύπρο ως αποτέλεσμα του πραξικοπήματος εναντίον του Προέδρου Μακαρίου από την αμερικανοκίνητη Χούντα, αλλά και κατά τη διάρκεια εκείνου του τραγικού καλοκαιριού η Ελλάδα ουδέν έπραξε και η Κύπρος αντιμετώπισε τον Αττίλα προδομένη και μόνη.

Κρίνοντας εκ του αποτελέσματος είναι σαφές ότι η διεθνοποίηση δεν απέδωσε τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Ούτε αξιοποιήθηκε επαρκώς η ένταξη και η συμμετοχή της Κυπριακής Δημοκρατίας στην ΕΕ. Θεωρώ ότι υπάρχουν συγκεκριμένοι λόγοι για την κατάσταση αυτή: το ανισοζύγιο δυνάμεων, η έλλειψη επαρκούς γνώσης στα κέντρα αποφάσεων στη Λευκωσία και ενός αποτελεσματικού κράτους, η μη επαρκής κατανόηση των δεδομένων του διεθνούς περιβάλλοντος, η υπερεκτίμηση του ρόλου του ΟΗΕ και του εκάστοτε Γενικού Γραμματέα και η απουσία αφηγήματος.

Τα αποτελέσματα των διακοινοτικών συνομιλιών

Ενώ η πλευρά μας θα προσέλθει στην πενταμερή διάσκεψη είναι σημαντικό να αξιολογήσουμε συνοπτικά τους ατέρμονους κύκλους διακοινοτικών συνομιλιών. Αυτό σε συνδυασμό με τα νέα δεδομένα είναι δυνατό να συμβάλει σε μια καλύτερη προσέγγιση απ' ό, τι προηγουμένως.

Πριν από την τουρκική εισβολή του 1974 η βάση λύσης των διακοινοτικών συνομιλιών ήταν το ενιαίο κράτος. Δυστυχώς όμως η αποσταθεροποίηση από ενδογενείς και εξωγενείς παράγοντες συνέβαλαν στην αποτροπή της δίκαιης αυτής κατάληξης.

Η τουρκική πλευρά έθεσε θέμα ομοσπονδιακής διευθέτησης σε διάφορες περιπτώσεις ακόμα και πριν το 1974. Η θέση αυτή απορρίφθηκε από τον Πρόεδρο Μακάριο και τη διεθνή κοινότητα καθώς δεν υπήρχε η γεωγραφική βάση για μια τέτοια λύση. Μετά την εισβολή, την εθνοκάθαρση και την

κατοχή, η τουρκική πλευρά προέβαλε τη θέση ότι «η οποιαδήποτε λύση θα πρέπει να στηριχθεί στις νέες πραγματικότητες».

Η ελληνική πλευρά σταδιακά δέχθηκε την αρχή της δικαιοδικής ομοσπονδίας σε γεωγραφική βάση. Όμως ο «οδυνηρός συμβιβασμός» δεν ήταν αρκετός για την τουρκική πλευρά για να υπάρξει κατάληξη σε μια υποφερτή ομοσπονδιακή λύση.

Αξιολογώντας την όλη πορεία των συνομιλιών μετά την εισβολή μέχρι και σήμερα, είναι προφανές ότι το διαπραγματευτικό πλαίσιο έχει μετακινηθεί δραστικά προς τις θέσεις της τουρκικής πλευράς. Αυτό ήταν αποτέλεσμα διαφόρων παραγόντων μεταξύ των οποίων το ανισοζύγιο δυνάμεων, η ανεπαρκής κατανόηση των δεδομένων από την ελληνοκυπριακή ηγεσία, η ουδέτερη στάση του ΟΗΕ και η ανοχή που έχουν επιδείξει οι ΗΠΑ, η ΕΕ και η Βρετανία καθώς και άλλες δυνάμεις έναντι της Τουρκίας.

Η πολιτική που έχει ακολουθηθεί όλα αυτά τα χρόνια δεν έχει πετύχει τους στόχους της. Η θέση ότι έχει αποτύχει η πολιτική του μακροχρόνιου αγώνα δεν ευσταθεί καθώς αυτή η επιλογή δεν υιοθετήθηκε ούτε υλοποιήθηκε. Είναι η πολιτική των συνεχών υποχωρήσεων που κατέρρευσε.

Τα δεδομένα ενόψει της Πενταμερούς

Η σύγκληση της πενταμερούς διάσκεψης θα γίνει κάτω από εξαιρετικά δύσκολες συνθήκες και οι προβλέψεις είναι δυσοίωνες. Η τουρκική πλευρά έχει ήδη καταθέσει τη θέση της για δύο κράτη. Ταυτόχρονα έχει ήδη προβεί σε κινήσεις για την έναρξη του εποίκισμού της περικλειστής πόλης των Βαρωσίων. Επιπρόσθετα, οι πολιτογραφήσεις Τούρκων υπηκόων συνεχίζονται με έντονους ρυθμούς. Ήδη έχει δημοσιευθεί ότι το επόμενο διάστημα θα λάβουν την υπηκοότητα της «ΤΔΒΚ» γύρω στις 25.000 Τούρκοι.

Ακόμα και πριν από τις εξελίξεις αυτές δεν υπήρχαν οι προϋποθέσεις για την οικοδόμηση ενός ομοσπονδιακού πολιτεύματος στην Κύπρο. Μεταξύ άλλων, δεν διαφαίνεται η ύπαρξη κοινών στόχων μεταξύ των δύο πλευρών. Πέραν τούτου, ενώ οι Τουρκοκύπριοι είναι μέρος του κυπριακού λαού δεν μπορεί να λεχθεί το ίδιο για τους έποικους οι οποίοι αποτελούν την πλειοψηφία των διαμενόντων στην κατεχόμενη Κύπρο.

Είναι καθοριστικής σημασίας να αξιολογήσουμε τους στόχους της Τουρκίας. Η Άγκυρα δεν αναγνωρίζει την Κυπριακή Δημοκρατία και εργάζεται συστηματικά για την αποδόμησή της. Η Τουρκία προκρίνει μια συνομοσπονδιακή διευθέτηση η οποία θα θέτει την Κύπρο κάτω από τον στρατηγικό της έλεγχο. Επιπρόσθετα, ο εποικισμός και ο υβριδικός πόλεμος που διεξάγει η Άγκυρα εις βάρος της Κυπριακής Δημοκρατίας είναι μέρος ενός ευρύτερου σχεδιασμού. Ένα ερώτημα που εγείρεται είναι κατά πόσον ο ΟΗΕ και η Βρετανία θα συνεχίσουν να τοποθετούνται στη βάση των ίσων αποστάσεων παρά τις τουρκικές ενέργειες και νέες προσεγγίσεις.

Ο Πρόεδρος Αναστασιάδης νομιμοποιείται να απαιτήσει από τη Βρετανία και την Ελλάδα ως εγγυήτριες δυνάμεις να εργασθούν από κοινού για την αποχώρηση των ξένων στρατευμάτων και την αποκατάσταση της εδαφικής ακεραιότητας της Κυπριακής Δημοκρατίας στα πλαίσια μίας ομοσπονδιακής διευθέτησης. Μπορεί επίσης να υποδείξει στον ΓΓ του ΟΗΕ ότι κανένα σοβαρό κράτος δεν αυτοκαταργείται και ότι οποιαδήποτε αναφορά που τείνει να εξισώνει τις ελεύθερες περιοχές με την κατοχική οντότητα είναι το ολιγότερο ατυχής. Πέραν τούτου είναι σημαντικό να τονισθεί ότι η Τουρκία δια της κατοχής, του εποικισμού, του υβριδικού πολέμου και των έκνομων ενεργειών στην Κυπριακή ΑΟΖ προσπαθεί να αποδομήσει την Κυπριακή Δημοκρατία.

Η ανάγκη για αφήγημα

Κάτω από τα δύσκολα δεδομένα που έχουν δημιουργηθεί καθίσταται απαραίτητη η κατάθεση ενός αφηγήματος. Είναι σημαντικό να προταχθεί η θέση ότι η κυριότερη διάσταση του Κυπριακού είναι η κατοχή και όχι η διακοινοτική πτυχή. Θα πρέπει επίσης να λεχθεί ότι όταν η Τουρκία εισέβαλε στην Κύπρο ισχυρίσθηκε ότι στόχος της ήταν η αποκατάσταση της συνταγματικής τάξης και η προστασία της τουρκοκυπριακής κοινότητας. Η πραγματικότητα όμως είναι ότι η Τουρκία δεν έχει σεβαστεί την ανεξαρτησία, την εδαφική ακεραιότητα και το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας και επιπρόσθετα έχει καταστήσει τους Τουρκοκύπριους μειονότητα στην κατεχόμενη Κύπρο. Ένας μακροπρόθεσμος στόχος του τουρκικού εποικισμού είναι η αλλοίωση του δημογραφικού χαρακτήρα ολόκληρης της Κύπρου. Ο στόχος αυτός υπηρετείται επίσης με τον υβριδικό πόλεμο με τη μορφή της διοχέτευσης παράνομων μεταναστών από τρίτες χώρες στην ελεύθερη Κύπρο μέσω των κατεχομένων και της Τουρκίας.

Στην Κύπρο υφίστανται ένα νόμιμο και διεθνώς αναγνωρισμένο κράτος, η Κυπριακή Δημοκρατία, και η υποτελής στην Τουρκία κατοχική οντότητα, η «ΤΔΒΚ». Μια ομοσπονδιακή διευθέτηση είναι δυνατό να προκύψει από τη μετεξέλιξη της Κυπριακής Δημοκρατίας, μέσω μιας συνταγματικής αναθεώρησης. Δεν μπορεί να γίνει αποδεκτή η παρθενογένεση – δηλαδή η δημιουργία ενός νέου κράτους και ο παραμερισμός της Κυπριακής Δημοκρατίας. Ούτε είναι δυνατό να εξισωθεί η «ΤΔΒΚ», που οικοδομήθηκε πάνω σε κλεμμένες ελληνικές περιουσίες και στην εθνοκάθαρση, με το νόμιμο κράτος. Υπενθυμίζεται ότι η Τουρκία εκμεταλλεύθηκε το πραξικόπημα της ελληνικής χούντας, η οποία στηρίχθηκε από τις ΗΠΑ, εναντίον του Προέδρου Μακαρίου για να εισβάλει στην Κύπρο.

Η πρόταση επί της ουσίας του Κυπριακού

Είναι σημαντικό να τονισθεί η προσήλωσή μας σε μια ομοσπονδιακή διευθέτηση η οποία θα αποκαθιστά την ενότητα της χώρας καθώς και η αναγκαιότητα για ένα κανονικό κράτος. Εκτός από την αποχώρηση των ξένων στρατευμάτων και τον τερματισμό του υφιστάμενου συστήματος εγγυήσεων, είναι καθοριστικής σημασίας να διασφαλισθεί διά όλων των συναφών προνοιών που αφορούν τη διακυβέρνηση ότι το κράτος θα μπορεί να λειτουργεί απρόσκοπτα.

Ένα μεγάλο ζήτημα στις συνομιλίες είναι η ερμηνεία της πολιτικής ισότητας. Η τουρκική πλευρά προβάλλει το τελευταίο διάστημα τη θέση για κυριαρχική ισότητα δύο ισότιμων κρατών. Η θέση αυτή είναι εκτός του υφιστάμενου πλαισίου διαπραγμάτευσης στη βάση της διζωνικής δικοινοτικής ομοσπονδίας. Καθοριστικός παράγοντας για την πολιτική ισότητα την οποία η πλευρά μας αποδέχθηκε και αποτελεί αναπόσπαστο μέρος όλων των συμφωνιών υψηλού επιπέδου πρέπει να είναι η ερμηνεία που δίδεται στο Σύνταγμα του 1960 το οποίο εξ ορισμού είναι σημείο αναφοράς καθώς και το Ψήφισμα 716 του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ το 1991 στο οποίο γίνεται συγκεκριμένος προσδιορισμός. Εν ολίγοις η ουσία είναι στην ερμηνεία της πολιτικής ισότητας.

Εάν η Τουρκία έχει τη βούληση για ένα έντιμο συμβιβασμό, οι δύο κοινότητες μπορούν μέσω των συνομιλιών να καταλήξουν σε συγκεκριμένες συγκλίσεις για το θέμα αυτό. Όταν υπάρξει κατάληξη σε μια διευθέτηση, για οποιαδήποτε συνταγματική αλλαγή να απαιτούνται διπλές πλειοψηφίες, ενώ για τα θέματα διακυβέρνησης είναι σημαντικό να υπάρχει ευελιξία.

Στη σημερινή συγκυρία δεν φαίνεται να υπάρχουν οι προϋποθέσεις για την εγκαθίδρυση μιας ομοσπονδίας στην Κύπρο. Επειδή επίσης ούτε και τα δύο κράτη ούτε και η συνομοσπονδία αποτελούν αποδεκτές επιλογές, είναι απαραίτητο όπως ακολουθηθεί μια εξελικτική προσέγγιση η οποία να οδηγεί σε ένα ιδιότυπο ομοσπονδιακό πολίτευμα το οποίο να ικανοποιεί βασικούς

στόχους των δύο πλευρών. Για μια τέτοια προσέγγιση η ανοχή εάν όχι η έμπρακτη στήριξη της Τουρκίας είναι απαραίτητη.

Η εξελικτική προσέγγιση και τα ΜΟΕ

Πρέπει να κατανοήσουμε ότι δεν αρκεί η απόρριψη των τουρκικών θέσεων στην Πενταμερή. Επιπρόσθετα, είναι σημαντικό να λάβουμε υπ' όψιν ότι είναι αδύνατο να προκύψει μια ομοσπονδιακή λύση και να εισέλθουμε σε μια νέα κατάσταση πραγμάτων σε 24 ώρες. Ακόμα και στην καλύτερη περίπτωση όπου δεν θα υπήρχε δυσπιστία, καχυποψία και ένα βαρύ ιστορικό παρελθόν, θα απαιτείτο μια εξελικτική πορεία και προσέγγιση. Υπογραμμίζεται επίσης ότι τα αφηγήματα στις δύο πλευρές είναι εντελώς αντίθετα. Για την οικοδόμηση ενός βιώσιμου ομοσπονδιακού πολιτεύματος απαιτούνται αρκετές προϋποθέσεις μεταξύ των οποίων και ένα ελάχιστο πλαίσιο κοινών στόχων. Στην παρούσα συγκυρία δεν φαίνεται να υπάρχει ένα τέτοιο πλαίσιο ούτε συναντίληψη για το μέλλον.

Λαμβάνοντας υπ' όψιν όλα τα δεδομένα η υιοθέτηση ουσιαστικών Μέτρων Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης (ΜΟΕ) καθώς και η παράλληλη συζήτηση των κατευθυντήριων γραμμών μιας ομοσπονδιακής διευθέτησης είναι δυνατό να δημιουργήσουν κινητικότητα. Στο παρόν στάδιο οι ακόλουθες εισηγήσεις μπορούν να αποβούν χρήσιμες:

- (1) Συνεκμετάλλευση των ενεργειακών πόρων μεταξύ Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων με ταυτόχρονη οριοθέτηση της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ) Κυπριακής Δημοκρατίας και Τουρκίας. Μια τέτοια εξέλιξη θα υποβοηθήσει και τον Ελληνοτουρκικό διάλογο. Είναι τολμηρό αλλά πρέπει να προταθεί από την πλευρά μας η παράλληλη οριοθέτηση της ΑΟΖ Ελλάδος, Τουρκίας και Κυπριακής Δημοκρατίας. Υπογραμμίζεται ότι μια κοινή προσφυγή στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης θα διευκολύνει μια τέτοια εξέλιξη.

- (2) Επιστροφή των νόμιμων κατοίκων ή/και δικαιούχων της περικλειστης πόλης των Βαρωσίων υπό την αιγίδα του ΟΗΕ.
- (3) Λειτουργία του αεροδρομίου Τύμπου και του λιμανιού της Αμμοχώστου υπό την αιγίδα του ΟΗΕ και της ΕΕ.
- (4) Εφαρμογή του Πρωτοκόλλου της Άγκυρας από την Τουρκία. Μια τέτοια ενέργεια συνεπάγεται την εφαρμογή της Τελωνειακής Ένωσης της Τουρκίας με όλες τις χώρες της ΕΕ, περιλαμβανομένης και της Κυπριακής Δημοκρατίας.
- (5) Άμεσος τερματισμός του εποίκισμού της κατεχόμενης Κύπρου και του υβριδικού πολέμου εις βάρος της Κυπριακής Δημοκρατίας από την Τουρκία.
- (6) Εναρμόνιση των κατεχόμενων εδαφών με το κοινοτικό κεκτημένο στο πλαίσιο του Συντάγματος της Κυπριακής Δημοκρατίας.
- (7) Συζήτηση θεμάτων κοινού ενδιαφέροντος όπως η επέκταση της συνεργασίας καθώς και η αντιμετώπιση των ανησυχιών των δύο πλευρών στα πλαίσια ενός ιδιότυπου ομοσπονδιακού πολιτεύματος.

Τυχόν εφαρμογή τέτοιων μέτρων θα δημιουργήσει μεγάλα οφέλη για όλα τα εμπλεκόμενα μέρη και θα συμβάλει στη δραστική μείωση της έντασης στην Ανατολική Μεσόγειο. Είναι όμως κατανοητό ότι για την εφαρμογή τέτοιων μέτρων είναι απαραίτητη η συγκατάθεση της Τουρκίας.

Ακόμα και στην πιθανή περίπτωση απόρριψης των εισηγήσεων από την τουρκική πλευρά, η Κυπριακή Δημοκρατία θα έχει αναβαθμίσει την ηθική της υπεροχή και θα έχει καταθέσει ένα οδικό χάρτη για τη δημιουργία συνθηκών που θα υποβοηθούν την επίλυση του Κυπριακού. Το επόμενο βήμα πρέπει να είναι η κατάθεση κατευθυντήριων γραμμών για την τελική διευθέτηση στη βάση ενός ιδιότυπου ομοσπονδιακού πλαισίου.

Επίλογος

Θα ήταν ευχάριστη έκπληξη εάν η Τουρκία διαφοροποιούσε τη θέση της και αποδεχόταν ένα έντιμο συμβιβασμό. Υπό αυτή την έννοια η εξελικτική διαδικασία και τα ΜΟΕ θα διευκόλυναν την εξεύρεση μιας ιδιότυπης ομοσπονδιακής λύσης του Κυπριακού. Σ' ένα τέτοιο πολίτευμα η περιφέρεια υπό τουρκοκυπριακή διοίκηση θα είχε τη μέγιστη δυνατή αυτονομία. Ταυτόχρονα θα υπάρχει αποτελεσματική συμμετοχή της τουρκοκυπριακής κοινότητας στα όργανα του ομοσπονδιακού κράτους. Θα ήταν επίσης εφικτή η σταδιακή οικοδόμηση ενός ελαχίστου πλαισίου κοινών στόχων.

Το αναμενόμενο όμως σενάριο είναι η εμμονή της Τουρκίας σε μια διευθέτηση δια της οποίας η Κυπριακή Δημοκρατία θα παραμερισθεί και η νέα τρικέφαλη οντότητα που θα δημιουργηθεί θα είναι κατ' ουσίαν τουρκικό προτεκτοράτο. Προφανώς η Κυπριακή Δημοκρατία δεν θα αυτοκαταργηθεί. Ούτε και είναι λογικό να αποδεχθούμε την τουρκική ερμηνεία της πολιτικής ισότητας για να αποφύγουμε δήθεν τη διχοτόμηση. Ως εκ τούτου η ελληνοκυπριακή ηγεσία θα πρέπει να είναι ιδιαίτερα προσεκτική και να μην είναι απλόχερη άνευ αντικειμένου.

Κάτω από αυτά τα δυσμενή δεδομένα η Κυπριακή Δημοκρατία θα πρέπει να συνεχίσει να λειτουργεί απρόσκοπτα με το Δίκαιο της Ανάγκης. Το επίσημο κράτος νομιμοποιείται να πάρει οποιεσδήποτε αποφάσεις για την ενίσχυση του περιλαμβανομένων και επιπρόσθετων συνταγματικών μεταρρυθμίσεων.

Η Ελλάδα θα πρέπει να απαλλαγεί από οποιαδήποτε συμπλέγματα σε σχέση με την Κύπρο καθώς και ψευδαισθήσεις για την Τουρκία και να προασπίσει τα εθνικά της συμφέροντα. Ταυτόχρονα, επιβάλλεται όπως η Κυπριακή Δημοκρατία αξιοποιήσει όλους τους μοχλούς για την αποκατάσταση της εδαφικής της ακεραιότητας και την απαλλαγή της από την τουρκική κατοχή.

Τέλος η προβολή ενός αφηγήματος και μια στοχευμένη επικοινωνιακή πολιτική καθίστανται απαραίτητες.

**ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΙ
ΔΙΕΘΝΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ**

UNIVERSITY *of* NICOSIA

1993-2021 ΕΙΚΟΣΙΟΚΤΩ ΧΡΟΝΙΑ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗΣ